

31-og maja 2018.godine

Valentin Inzko
Visoki predstavnik
Ured visokog predstavnika
Emerika Bluma 1
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Vaša Ekselencijo,

Mi, dolje potpisani, pozivamo Ured visokog predstavnika da zastupa i da surađuje s nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine kako bi se ostvarilo pravo na reparaciju za preživjele žrtve seksualnog nasilja za vrijeme rata. Reparacije mogu imati različite oblike, uključujući naknadu, kompenzaciju, rehabilitaciju, isplatu i garanciju neponavljanja¹ te bi također trebale imati za cilj osnažiti i promijeniti živote žena i muškaraca koji su preživjeli višestruke oblike seksualnog nasilja.

Država Bosna i Hercegovina obavezna je, prema međunarodnom i domaćem pravu, osigurati preživjelim pravo na pravnu pomoć i naknadu², međutim ovo pravo ostaje neostvareno, jer preživjeli pate od tjelesnih i psihičkih zdravstvenih problema, siromaštva, zanemarivanja, stigmatizacije i nasilja direktno povezanih s njihovim identitetom i položajem kao preživjele žrtve seksualnog nasilja.

Ugovorna tijela UN-a, uključujući Odbor za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena (CEDAW Odbor), Komitet za borbu protiv torture (CAT), Odbor za ljudska prava (CCPR) i Odbor za ekonomska, socijalna i kulturna prava (CESCR) pozvao je državu da pruži sveobuhvatne reparacije, naglašavajući neodgovarajuća i nejednaka prava preživjelih žrtava na naknadu, podršku i rehabilitaciju, uključujući zdravstvene usluge, psihološku zaštitu, pravnu pomoć, zaštitu svjedoka i ekonomsko osnaživanje.

Ured visokog predstavnika (OHR) može poslužiti kao strateški zagovornik sveobuhvatnih, rodno-osjetljivih reparacija za žrtve seksualnog nasilja. Verujemo da OHR ima odgovornost i ovlaštenje da olakša saradnju među bosanskohercegovačkim vlastima, a sve to u saradnji sa lokalnim organizacijama i međunarodnim agencijama. OHR može pružiti smjernice bosanskim vlastima o razvoju politike za preživjele žrtve seksualnog nasilja.

Pozivamo Ured visokog predstavnika da bosanske vlasti uključi na sljedeće načine:

1. Pozvati Vijeće ministara da ponovo usvoje Nacrt programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture i njihovih porodica, kao i Nacrt

¹ Osnovna načela i smjernice o pravu na pravni lijek i reparaciju žrtava grubih kršenja međunarodnih ljudskih prava i ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava. Rezolucija Generalne skupštine 60/147, 2005.

² Član 8 Opće deklaracije o ljudskim pravima, član 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, član 6. Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, član 14. Konvencije protiv torture i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, te članom 39 Konvencije o pravima djeteta i međunarodnom humanitarnom pravu kako je utvrđeno članom 3 Haške konvencije u skladu sa zakonima i običajima ratovanja na kopnu od 18. oktobra 1907. (Konvencija IV), član 91. Protokola uz Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. a koji se odnosi na zaštitu žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 8. juna 1977. i članovima 68. i 75. Rimskog statuta Međunarodnog kaznenog suda, Aneks 6, član 1 i Dodatak o ljudskim pravima Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Strategije tranzicijske pravde. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u 2012. godini je završilo Nacrt Programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture i njihovih porodica kao i nacrt Strategije za tranzicijsku pravdu, međutim, nijedan nacrt nije usvojen.³

2. Zahtijevati od Republike Srpske da sudjeluje u međuministarskoj radnoj grupi za izradu Nacrta Zakona o pravima žrtava torture. Federacija Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta sudjeluju u ovoj radnoj grupi, međutim bez sudjelovanja Republike Srpske bojimo se da Nacrt neće biti razmatran i odobren.⁴
3. Potaknuti kantonalne vlade u FBiH da izdvoje finansijske i ljudske resurse kako bi osigurale da preživjeli imaju pravo na povlašteni pristup javnim institucijama, uključujući i zdravstvene klinike, a u skladu sa *Zakonom o osnivanju socijalne zaštite FBiH, zaštiti civilnih žrtava rata i porodicama s djecom*.⁵ To bi trebalo obuhvaćati rodno osjetljive treninge kao i treninge informiranosti o traumi za pružaoce usluga kako bi se osiguralo da je provedba bilo koje usluge od strane javne ustanove reflektirajuća i da poštuje specifične potrebe preživjelih. Međutim, danas taj povlašteni pristup nije podjednako implementiran u svih deset kantona FBiH. Zatim, u kantonima koji su implementirali ovu odredbu, neke žrtve su prijavile slučajeve zlostavljanja i ponižavanja od strane pružalaca usluga.⁶
4. Poticati saradnju između FBiH i kantonalnih vlada kako bi se osiguralo da se mjesečne naknade isplaćuju preživjelima na vrijeme i u cijelosti, u skladu sa *Zakonom o osnivanju socijalne zaštite FBiH, zaštiti civilnih žrtava rata i porodicama s djecom*.⁷ FBiH plaća 70% mjesečnih naknada, a kantoni plaćaju preostalih 30%, međutim neki preživjeli prijavili su kašnjenja u primanju uplata.⁸
5. Zahtijevati od Republike Srpske da obezbjedi Nacrt *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture u RS-u*⁹ koji je uključen i dostupan preživjelima svih nacionalnosti. RS treba da ukloni odredbe iz člana 5. i člana 6. koje određuju vremenski okvir "posljednje tri godine" za boravak u RS ili Brčko Distriktu. Ovo je problematično i diskriminatorno za preživjele osobe koje su stekle prebivalište u FBiH ili na drugim mjestima kako bi osigurale socijalnu pomoć, posebno za povratnike iz reda Bošnjačke nacionalnosti koji su već obeshrabreni zbog poricanja genocida i glorifikacije ratnih zločina.

³ UN Komitet protiv torture, Odgovori na listu pitanja koje su pripremile institucije BiH u Šestom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine, CAT / C / BiH / 6, par. 214-215, 222, 17. maja 2016.

⁴ Amnesty International, Bosna i Hercegovina: Podnošenje Komisiji UN-a protiv tortura, 62. sjednica, 6. novembra - 6. decemba 2017.

⁵ Zakon o osnivanju socijalne zaštite, zaštita civilnih žrtava rata i porodica s djecom FBiH, Službene novine FBiH br. 36/99, 54/04, 39/06, 10/16.

⁶ Amnesty International, Trebamo podršku a ne žaljenje: Posljednja šansa za pravdu za preživjele bosanske ratne žrtve silovanja, 2017.

⁷ Zakon o osnivanju socijalne zaštite, zaštita civilnih žrtava rata i porodica s djecom FBiH, Službene novine FBiH br.36/99, 54/04, 39/06, 10/16.

⁸ Amnesty International, Trebamo podršku a ne žaljenje: Posljednja šansa za pravdu za preživjele bosanske ratne žrtve silovanja, 2017.

⁹ Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

6. Zahtijevati od Republike Srpske da uspostavi nezavisnu, multietničku, rodno izbalansiranu komisiju za izdavanje potvrda o statusu žrtava i ukloni Republički centar za ratna istraživanja i ratne zločine iz ove odgovornosti, izmjene i dopune članova 16 (1) i 16 (2) Nacrta *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture RS-a*.¹⁰
7. Tražiti od Republike Srpske da dodatno izmijeni član 16. Nacrta *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture u RS*¹¹ kako bi uvrstio jasne i nediskriminirajuće odredbe za ispunjavajuće uslove i na taj način osigurati da se različiti oblici dokumentacije prihvate kao dokaz za dokazivanje statusa. Ne treba zahtijevati da dokumentacija potječe iz Republičkog centra za ratne zločine i ratna istraživanja ili od vlasti RS.
8. Zahtijevati od Republike Srpske da ukloni odredbu u nacrtu *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture u RS-u*¹² kojom se žrtve torture kategoriziraju u posebne grupe koje imaju pravo na različite iznose mjesečnog invalidskog osiguranja za civilne žrtve. Sve žrtve torture bi trebale imati pristup najvećem iznosu koji je dostupan civilnim žrtvama rata, a koji se definiše kao "prva grupa" u skladu sa *Zakonom o zaštiti civilnih žrtava rata RS*.¹³
9. Tražiti od Republike Srpske da, nakon donošenja Nacrta *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture u RS-u*¹⁴, osigura mirnu atmosferu tokom procesa podnošenja zahtjeva, kako bi se izbjegla ponovna traumatizacija preživjelih žrtava i tretira žrtve sa najvećim dostojanstvom i poštovanjem.
10. Pozvati Republiku Srpsku da, nakon donošenja Nacrta *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture RS-a*, obezbjedi finansijske i kadrovske resurse kako bi se omogućila potpuna implementacija Nacrta *Zakona o zaštiti žrtava ratne torture RS*¹⁵, a koji bi trebao osigurati žrtvama kvalitetne, rodno osjetljive usluge, uključujući usluge zdravstvene zaštite, psihološku pomoć, pravnu pomoć, zaštitu svjedoka, mjere ekonomskog osnaživanja te osigurati pravovremeni i dosljedan pristup kompenzaciji za pretrpljene strahote.
11. Pozvati Brčko Distrikt da imenuje Ekspertnu komisiju¹⁶ koja je nadležna za izdavanje potvrda preživjelim, te osigurati da je Komisija u potpunosti stručna i spremna da ispuni zahtjeve zaostalih prijavi. Imenovanja u Ekspertnoj komisiji trebaju se vršiti u konsultaciji sa udruženjima preživjelih i drugim lokalnim organizacijama.

¹⁰ Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

¹¹ Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

¹² Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

¹³ Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata. Službene novine RS, 25/93, 1/94, 32/94, 37/07 i 60/07.

¹⁴ Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

¹⁵ Nacrt zakona RS o zaštiti žrtava ratne torture Republike Srpske: <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/zakoni-u-proceduri/nacrt-zakona-o-zaštiti-žrtava-ratne-torture>.

¹⁶ Stručna komisija je u skladu sa "odlukom o" Zaštitom civilnih žrtava rata u Brčko Distriktu, Službeni list Brčko Distrikta, 33/2012 i 15/2015.

12. Pozvati Brčko Distrikt da izdvoji finansijske i ljudske resurse kako bi omogućio punu provedbu, što bi trebalo osigurati pristup preživjelima kvalitetne, rodno osjetljive usluge, uključujući zdravstvene usluge, psihološku zaštitu, pravnu pomoć, zaštitu svjedoka, mjere ekonomske osnaživanja, kao i pravovremeni i dosljedan pristup naknadi za pretrpljene strahote.

Uvjereni smo da će, usvajanje i potpuna implementacija Nacrt programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture i njihovih porodica, Nacrt Strategije tranzicijske pravde, i Nacrta Zakona o pravima žrtava torture, pružiti oblike reparacije i služiti kao sveobuhvatna platforma za rješavanje prava preživjelih žrtava seksualnog nasilja.

Ponavljamo pozive Komiteta protiv torture UN-a radi uspostave "učinkovite reparacione šeme na državnom nivou kako bi se žrtvama ratnih zločina, uključujući i seksualno nasilje", pružili svi mogući oblici pravosnažne pomoći a naročito zbog ubrzavanja usvajanja gore navedenih nacrt zakona.¹⁷ Ta tri zakona ne bi prekršila ustavne ovlasti entiteta. Umjesto toga, takvi bi zakoni pružili sveobuhvatna načela, proglasili specifična prava i osigurali pristup zdravstvenim, psihološkim, ekonomskim i pravnim uslugama za preživjele bez obzira na etničku pripadnost ili mjesto prebivališta.¹⁸

Mi razumijemo da prijelaz i primjena državnih zakona o reparacijama zahtijeva vrijeme i saradnju između vlasti u veoma kompleksnoj upravnoj strukturi u Bosni i Hercegovini. Ali isto tako izuzetno je važno poboljšanje i potpuna implementacija zakona entiteta i Brčko Distrikta. Bosanske vlasti moraju osigurati da se restriktivne i diskriminacijske odredbe koje se odnose na naknadu štete za preživjele žrtve seksualnog nasilja uklone iz zakona.¹⁹ Prema tome, pozivamo OHR da razmotri uspostavu nezavisne komisije za nadzor i odgovornost za različite zakone koji se odnose na prava preživjelih žrtava seksualnog nasilja.

Vjerujemo da Ured visokog predstavnika može biti zagovornik prava na naknadu preživjelih u skladu sa svojim mandatom kao savjetodavac civilnih aspekata mirovnog sporazuma. OHR treba da istakne seksualno nasilje u ratnom sukobu kao veoma važnu stavku dnevnog reda bosanskih vlasti, poticati djelovanje i poticati suradnju kako bi se mobilizirala podrška lokalnih organizacija, međunarodnih agencija i vlasti na ovom hitnom pitanju. Rodno osjetljive odštete mogu promijeniti živote preživjelih, njihovih porodica, zajednica kao i šire društvene zajednice i pridonijeti stvaranju inkluzivnog i održivog mira u Bosni i Hercegovini. Sada je vrijeme za djelovanje.

Mi se iskreno zahvaljujemo Uredu Visokog predstavnika zbog saslušanja naših zabrinutosti. Radujemo se prilici da se sretnemo s Vama i razgovaramo o tome u vrijeme kada Vama odgovara. Mi ćemo biti u kontaktu i informisati Vas kada je naš predstavnik u Sarajevu.

¹⁷ UN Komitet protiv torture, Zaključna zapažanja u šestom periodičnom izvještaju BiH, CAT / C / BiH / CO / 2-5, st. 19 (a).

¹⁸ Amnesty International, Trebamo podršku a ne žaljenje: Posljednja šansa za pravdu za preživjele bosanske ratne žrtve silovanja, 2017

¹⁹ UN Komitet protiv torture, Zaključna zapažanja u šestom periodičnom izvještaju BiH, CAT / C / BiH / CO / 2-5, st. 19 (c).

Potpisnici:

Katarina Lucas, M.A., nezavisni istraživač

Prof. dr. David Pettigrew, Profesor filozofije, Southern Connecticut State University; Član, Upravni odbor, Program studija o genocidu na Yale Univerzitetu; Član Uprave, Institut Bosne i Hercegovine za genocid i Centar za obrazovanje; Član, Međunarodni tim stručnjaka Instituta za istraživanje genocida Kanada; Član Upravnog odbora, Centar za post-konfliktna istraživanja u Sarajevu

Sanja Seferović Drnovšek, J.D., M.Ed.; Član, Međunarodni tim stručnjaka za istraživanje genocida Kanada; Članica Uprave,; Udruženje bosanskih žena Sjeverne Amerike, Članica Illinois Komisije za holokausta i genocid

Ida Sefer, M.S.W., M.A.,
Predsjednica Upravnog odbora,
Bosansko-američki institut za genocid i Centar za obrazovanje

Bakira Hasečić, predsjednica,
Udruženje "Žena- žrtva rata"

Siba Kikanović, predsjednica,
Udruženje bosanskih žena Sjeverne Amerike

Džafer Kulenović, predsjednik,
Bosansko-američko kulturno udruženje

Munira Subašić, predsjednica,
Udruženje "Pokret majki enklava Srebrenica i Žepa"

Prof. dr. Rasim Muratović, direktor,
Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodna prava

Dr. Emir Ramić, predsjedavajući,
Institut za istraživanje genocida u Kanadi

Adil Kulenović, predsjednik
Udruženje nezavisnih intelektualaca, KRUG 99, Sarajevo

Prof. dr. Senadin Lavić, predsjednik,
Kulturna zajednica Bošnjaka "Preporod"

Prof. dr. David Simon
Direktor Programa za studije genocida, Yale Univerzitet, SAD

Aida Sarkinović, predsjednica,
Bošnjačko-američka nacionalna asocijacija

Zahida Bajrić, predsjednica,
Bošnjačko-američko udruženje žena "Behar"-Grand Rapids, Michigan

Selena Seferović M.A., Studij slavistike, direktor,
Bosanska biblioteka, Chicago

Mirsad Čaušević, predsjednik,
Prijatelji Prijedora

Mujko Erović, M.L.S, vlasnik i urednik,
Ujedinjena Bosna, Inc.

Seida Karabašić. Predsjednica,
Udruženje žena Prijedora "Izvor"

Prof. dr. Hariz Halilović
Vanredni profesor
Viši predavač za društveno-kulturnu antropologiju, Ured Pro-vicekancelara
Istraživački centar za društvene i globalne studije
RMIT Univerzitet, Melbourne
Australia

Patrick McCarthy, M.S., M.A.,
Saradnik dekana i profesor, Univerzitet Saint Louis,
Viši savjetnik, Bosnia Memory Project, Univerzitet Fontbonne

Smajlje Srdanović, predsjednik
Islamski kulturni centar New York